

FINNWATCH

Uutiskirje 2-3/2008

Koonneet: Eeva Simola, Päivi Pöyhönen
Julkaisupäivä 29.6.2008

Sisältö:

Tuoreet raportit

- Nokia rikkoo omia sääntöjään Meksikossa
- Skanska mukana kiistanalaisessa öljyhankkeessa Ecuadorissa
- Det Norske Veritas hyväksyi asekuljettajan etiikkaraportin
- Ericsson irtisanoi alihankkijoita Bangladeshissa
- Kongolaista kobolttia Nokialle, LG:lle, Samsungille ja Motorolalle
- Elektroniikkajätteen vienti rikkoo EU-säännöksiä
- Teen alhainen hinta tuntuu työoloissa

Uutisia maailmalta

- Asiantuntijat: Yritykset lakivastuuseen ihmisoikeus- ja ympäristöloukkauksista
- Nordean osuus Botnian Uruguayn-hankkeeseen esillä Ruotsissa
- HP julkaisi ensimmäisen portaan alihankkijansa
- Greenpeace: elektroniikkajäte täyttää maailman takapihat
- EU:ta vaaditaan ehdollistamaan kaupankäynti lapsityön poistamiseksi
- Sadat tuhannet lapset poimivat puuvillaa Keski-Aasiassa
- Greenpeace: pelikonsolit sisältävät vaarallisia aineita
- Toyotan linkit ihmiskauppaan ja hikipajoihin paljastuivat
- Kiinalaisten investoinnit Afrikkaan huolestuttavat järjestöjä
- Pakkotyövoima köyhien maiden kehityksen moottori
- Kansainväliset kaivosyhtiöt ryöstävät paikallistalouksia
- Minimipalkat Kiinan Shenzhenissä nousevat - eivät elinkelpoisiksi
- Indonesian Suomeenkin myyville tiikkiviljelmillä kuolonuhreja
- YK:n yritysysteistyö herättää arvostelua
- Laosiin rakennetut ja rakenteilla olevat padot rapauttavat ruokaturvaa
- Kauppakamari: "Kaupankäynti diktatuurin kanssa voi edistää demokratiaa"

Tuoreet raportit

www.sask.fi

- **Nokia rikkoo omia sääntöjään Meksikossa.** Meksikolaisen työelämän tutkimuslaitoksen Cilasin tutkimusraportti moittii Nokiaa omien eettisten sääntöjensä rikkomisesta Reynosan-tehtaalla, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskuksen 8.4.2008 julkistama raportti kertoo. http://www.sask.fi/kaikki_uutiset/?x115663=121115

www.swedwatch.org

- **Skanska sekaantunut kiistanalaiseen öljyhankkeeseen Ecuadorissa.** Toimintaohjeistossaan Skanska vakuuttaa toimivansa eettisesti. Se sanoo myös välttävänsä hankkeita, joiden ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksia ei voida hyväksyä ja pyrkivänsä tunnistamaan riskit ajoissa. Ecuadorissa alkuperäiskansat ovat menettäneet öljynporausten ja öljyvuotojen vuoksi toimeentulonsa. Skanska myy siellä tukipalveluita suurille öljyfirmoille. (Skanska inblandat i kontroversiell oljeutvinning i Ecuador. SwedWatch, 2.5.2008)

www.norwatch.no

- **Diktatuuriin asekuljettajan etiikkaraportti läpi.** Det Norske Veritas on hyväksynyt etiikkaraportin kiinalaiselta varustamolalta, jonka An Yue Yian -alus kuljetti 77 tonnia aseita Zimbabween Robert Mugaben hallitukselle. China Ocean Shipping Company (COSCO) on lähettänyt etiikkaraporttinsa myös YK:n Global Compactille. Norwatchin mukaan raporteissa ei mainita sanaakaan siitä, että Kiinan valtion omistama varustamo on aseiden tärkein kuljettaja Kiinasta diktatuureille. (Etikkrapporter fra våpenrederi er DNV-godkjent. Norwatch, 20.5.2008)

- **Ericsson irtisanoi alihankkijoita Bangladeshissa.** Ericsson sai tietää, että sille matkapuhelinmastoja toimittavien alihankkijoiden tehtailla käytettiin lapsityövoimaa ja yksi 22-vuotias työntekijä kuoli kuumaan galvanisointialtaaseen pudottuaan. Ericssonilla on 78 prosentin markkinaosuus Bangladeshissa tukiasemien ja mastojen osalta, mutta se ei toimi maassa teleoperaattorina. Norjassa Telenorin ja Ericssonin tapauksesta tuli skandaali, Ruotsissa se lähes sivuutettiin, kirjoittaja kertoi FinnWatchille. (Ericsson beholder Confidence Steel, Norwatch 22.5.2008)

www.danwatch.org

- **Kongolaista kobolttia Nokialle, LG:lle, Samsungille ja Motorolalle.** Kobolttin tie johtaa kongolaisista kaivoksista suurimpien matkapuhelinvalmistajien merkkituotteisiin. Yritykset kiistivät pitkään tietävänsä kobolttin alkuperästä. (Bad Connections, DanWatch, 30.5.2008)

- **Elektroniikkajätettä virtaa Afrikkaan.** Siirtyminen litteisiin näyttöihin Euroopassa ja Yhdysvalloissa näkyy Ghanan ja Nigerian pääkaduilla, kertoo DanWatch: tuhansia TV- ja näyttörüutuja lojuu katujen laitamilla. E-jätettä dumpataan jatkuvasti Afrikkaan hävitettäväksi, vaikka tuoreet EU-säännökset kieltävät sen. DanWatch näki Afrikassa mm. YK:n ympäristöohjelma Unepin, Maailmanpankin ja Tukholman hylkäämiä tietokoneita. (Hidden Flow: the Rising Tide of European Electronic Waste in Ghana and Nigeria, DanWatch, 25.2.2008)

www.somo.nl

- **Teen alhainen hinta vaikuttaa työoloihin.** Liikatuotanto, teen alhainen hinta ja kalliit tuotantokustannukset heikentävät teenpoimijoiden työoloja. Työ ja tulo ovat tilapäisiä, palkka alhainen, etnistä ja sukupuolisyrintää esiintyy, suojavaatteet puuttuvat, joiltakin puuttuvat kunnon asunnot, juomavesi ja ruokakin. Olojen parantaminen on vaikeaa juuri työvoiman tilapäisyyden ja

järjestäytymättömyyden vuoksi. Vertailussa kuusi suurta tuottajamaata: Intia, Sri Lanka, Vietnam, Indonesia, Kenia ja Malawi. (Sustainability Issues in the Tea Sector, Somo, kesäkuu 2008)

Uutiset

Aloite EU:lle: Yritykset lakivastuuseen ihmisoikeus- ja ympäristöloukkauksista

Eurooppalaiset yritykset ja niiden johto on mahdollista saattaa lailliseen vastuuseen niiden tytäryhtiöiden tai alihankkijoiden ihmisoikeus- ja ympäristöloukkauksista missä vain maapallolla. Tähän tulokseen on tullut ryhmä lakiasiantuntijoita, jotka tekivät aiheesta selvityksen ECCJ:lle (European Coalition for Corporate Justice). Selvitys sisältää kolme aloitetta, jotka EU:n tulisi hyväksyä:

1 - Eurooppalaisten monikansallisten yritysten emoyhtiöiden vastuun laajentaminen. Se varmistaa, että yhtiöiden laillisen vastuun niiden ja niiden tytäryhtiöiden ihmisille ja ympäristölle aiheuttamista haitoista.

2 - Emoyhtiöitä sitova velvollisuus syytteen uhalla huolehtia siitä, että niiden taloudellisessa vaikutuspiirissä olevat yritykset - käytännössä alihankintaketju - tai yhteistyökumppanit eivät loukkaa ihmisoikeuksia tai pilaa ympäristöä.

3 - Sosiaali- ja ympäristöriskien ja -vaikutusten raportointi tehdään pakolliseksi suuryrityksille. ECCJ:n malli edistäisi yritystoiminnan, tuotteiden ja palvelujen läpinäkyvyyttä EU:ssa, mitä tarvitsevat niin sijoittajat, kuluttajat kuin paikallisyhteisötkin päätöksenteossaan. Samalla EU-alueen yrityksille luotaisiin OECD-kielellä level playing field, samat toimintaehdot.

Brysselin sopimus mahdollistaa eksterritoriaalisen syytteenpanon pahimmista väärinkäytöksistä. Euroopan parlamentti tukee jo yritysjohtajien henkilökohtaista vastuuta niistä, parlamentin CSR-raportoiija Richard Howitt totesi ECCJ:n konferenssissa Brysselissä toukokuussa.

Ehdotusten katsotaan poistavan epäreilun kilpailuedun yrityksiltä, jotka hyötyvät ihmisoikeus- ja ympäristörikkomuksista. Samaan aikaan varmistetaan, etteivät vastuullista ympäristö- ja ihmisoikeuspolitiikkaa noudattavat yritykset joudu epäedulliseen kilpailuasemaan.

Aloitteet ovat jatkoa YK:n ihmisoikeusneuvoston erityisvaltuutettu John Ruggien huhtikuuiselle raportille. Hän vaatii valtioita toimiin kansalaisten suojelemiseksi yritysten huonoilta tavoilta ja yrityksiä kunnioittamaan ihmisoikeuksia. Ruggie korostaa myös, että väärinkäytösten uhrien on voitava hakea oikeutta kärsimiinsä vääryyksiin.

ECCJ (European Coalition for Corporate Justice) on yli 250 eurooppalaisen organisaation verkosto. FinnWatch on sen jäsen. [ECCJ:n raportti vallan tuomasta vastuusta, With power comes responsibility, julkistettiin europarlamentissa järjestetyssä konferenssissa 29.toukokuuta.](http://www.eccj.org/raportti_vallan_tuomasta_vastuusta_With_power_comes_responsibility_julkistettiin_europarlamentissa_jarjestetyssa_konferenssissa_29.toukokuuta)

- <http://www.corporatejustice.org/spip.php?article243&lang=en>

- [Ruggien raportti Promotion and Protection of all Human Rights, Civil, Political, Economic, Social and Cultural Rights, including the Right to Development:](http://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/human_rights/Human_Rights_Working_Group/29Apr08_7_Report_of_SRSR_to_HRC.pdf)

www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/human_rights/Human_Rights_Working_Group/29Apr08_7_Report_of_SRSR_to_HRC.pdf

Nordean osuus Botnian Uruguay-hankkeeseen esillä Ruotsissa

Ruotsin kansallinen OECD-yhteyselin on käsitellyt Nordeaa koskevan valituksen Botnian tehdashankkeessa Uruguayssä. Valittajien, Cedha- ja Bellona-järjestöjen mukaan Nordea rikkoi OECD:n monikansallisten yritysten toimintaohjeita rahoittamalla tehdashanketta ja kieltäytyessään kertomasta sopimuksistaan Botnian kanssa. Nordea rahoitti hanketta 300 000 eurolla ja järjesti rahoitusta muista pankeista ja rahoituslaitoksista.

Ruotsin yhteyselin ei todennut Nordean rikkoneen toimintaohjeita. Se kumminkin kehotti Nordeaa ja muita rahoituslaitoksia "kuuntelemaan tarkemmin yleisön kasvavia tiedonsaantivaatimuksia", mikä oli valittajien keskeisiä pyyntöjä yhteyselimille. Ruotsin yhteyselin myös kehotti pankkeja ja

muita rahoituslaitoksia mahdollisimman suureen avoimuuteen.

Samalla Ruotsin yhteyselin otti voimakkaasti kantaa sen puolesta, että toimintaohjeet koskevat myös pankkeja ja muita rahoituslaitoksia. Norjan yhteyselin tuli samaan päätelmään.

Argentiinalainen Cedha ja norjalainen Bellona valittivat Botnian Uruguayn tehdashankkeesta myös Suomen kansalliseen yhteyselimeen Monikaan, joka ei ottanut valitusta käsitelläkseen.

Lue lisää: http://www.oecdwatch.org/docs/OECD_Watch_Newsletter_April_2008_English.pdf

HP julkisti ensimmäisen portaan alihankkijansa

Tietokonejätti HP yrittää parantaa läpinäkyvyyttään julkistamalla ensimmäisen portaan alihankkijansa. HP raportoi myös huolestuttavista seikoista: puolet sen auditoiduista alihankkijatehtaista, rikkovat elektroniikkateollisuuden omaa vastuullisuusohjeistoa työaikojen osalta. HP:n alihankkijatehtaat työllistävät yhteensä 400 000 ihmistä. Palkkojen, työterveyden ja -turvallisuuden osalta ongelmia oli neljänneksellä alihankkijoista.

Lue artikkeli: <http://www.businessgreen.com/business-green/news/2213620/large-numbers-hp-suppliers>

Greenpeace: elektroniikkajäte täyttää maailman takapihat

Greenpeace huolestuttaa ja keskusteluttaa tuoreella elektroniikkajätettä koskevalla raportillaan. Raportti Toxic Tech - Not in Our Backyard kertoo, että jätteen määrä kasvaa maailmalla, ja sen virtaa kehitysmaiden purkukyliin piilotellaan. Vain 25 prosenttia Euroopan unionin jäsenmaiden e-jätteestä kerätään ja käsitellään. Lopun 75 prosentin kohtalo on epäselvä. Osa tästä määrästä päätyy laittomasti kehitysmaihiin kuten Kiinaan ja Nigeriaan.

Lue koko raportti: <http://www.greenpeace.org/raw/content/international/press/reports/not-in-our-backyard.pdf>

EU:ta vaaditaan ehdollistamaan kaupankäynti lapsityön poistamiseksi

EU:n tulee liittää lapsityövoiman käytön kielto kahdenvälisen kauppasopimusten ehtoihin. Näin vaatii Stop Child Labour -kampanjaryhmä. Sen mukaan EU:lta puuttuu tällä hetkellä lapsityövoiman vastainen yhdenmukainen strategia. Ryhmän raportissa kuvataan, miten esimerkiksi EU:n kauppakumppanin Uzbekistanin virkamiehet pakottavat jopa 5-vuotiaita lapsia puuvillankeruuseen.

Lue artikkeli: <http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=42379>

Sadat tuhannet lapset poimivat puuvillaa Keski-Aasiassa

Lapsityövoiman käyttö on joidenkin maiden valtiopolitiikkaa, sanoo RadioFreeEurope. Niinkin nuoria kuin seitsenvuotiaita lapsia työskentelee lähes jokaisessa basaarissa Keski-Aasiassa. Uzbekistanissa hallitus pakottaa lapsia pelloille poimimaan puuvillaa. Eräiden raporttien mukaan Tadžikistanissa työskentelee 200 000 lasta puuvillankeruussa. Tilanne Turkmenistanissa ja Kazakstanissa on myös vakava. Jotkut suuret vaatebrändit ovat aloittaneet boikotin ongelmaa ratkaistakseen.

Lue artikkeli: <http://www.rferl.org/featuresarticle/2008/6/C0BD9E92-45E6-4180-9DD9-F1A0351A83D0.html>

Greenpeace: pelikonsolit sisältävät vaarallisia aineita

Pelinkonsolit sisältävät vaarallisia kemikaaleja ja muita aineita. Greenpeace julkaisi toukokuussa 2008 "Playing Dirty" -raporttinsa. Sen mukaan Sony'n (PlayStation 3), Microsoftin (Xbox 360) ja Nintendon (Wii) toimet mahdollisesti haitallisten aineiden ja metallien poistamiseksi tuotteistaan ovat toistaiseksi riittämättömiä.

Lisää aiheesta: <http://www.greenpeace.org/international/clashoftheconsoles/>

Toyotalla kytköksiä ihmiskauppaan ja hikipajoihin

Toyota Prius -henkilöauto symboloi monille vastuuta ympäristöstä, mutta nyt kuva on saamassa syvän särön. Yhdysvaltalaisen National Labor Committee'n (NLC) kesäkuussa julkaiseman tutkimuksen mukaan Toyota käyttää ihmiskauppaan syyllistyneitä alihankkijoita, palkkaa Japanissa suuria määriä halpoja tilapäisiä työntekijöitä ja pyörittää yhteisyrityksiä Burman sotilasjuntan kanssa.

Lue lisää: <http://www.nlcnet.org/article.php?id=562>

Kiinalaisten investoinnit Afrikkaan huolestuttavat järjestöjä

Afrikkalaiset kansalaisjärjestöt ovat huolissaan Kiinan myöntämien lainojen ja sijoitusten kääntöpuolista. Kiina ei yleensä aseta lainoille ehtoja, mikä voi lisätä korruptiota Afrikan maissa. Myös työolot ovat paljastuneet huonoiksi kiinalaisyhtiöiden omistamissa kaivoksissa. Sambialaisen kansalaisjärjestön edustajan mukaan Kiina on myös useammin kuin kerran vaatinut itselleen kaivosta tai metsäosuutta lainaan kuuluvana vastapalveluna.

Järjestöt toivat huolensa esiin Etelä-Afrikassa kesäkuussa järjestetyssä Maailmanpankin konferenssissa.

Lue lisää: <http://www.ipsnews.net/afrika/nota.asp?idnews=42815>

Pakkotyövoima köyhien maiden kehityksen moottori, myös bioetanolissa

Yhdysvaltojen julkaiseman raportin mukaan orjatyöllä kiihdytetään talouskasvua useissa köyhissä maissa kuten Brasiliassa, Kiinassa ja Intiassa. Raportissa kerrotaan, että esimerkiksi Brasilian sokeriruokopelloilla työskentelee tuhansia ihmiskaupan uhreja pakkotyössä tuottaakseen vientiin biopoltoainetta etanolia.

Muita raportissa mainittuja tuotantoaloja ovat Thaimaan ja Bangladeshin katkaraputeollisuus; Malesian, Jordanian, Intian ja Bangladeshin vaateteollisuus; sekä Kiinan, Pakistanin ja Intian tiilituotanto.

Lue artikkeli: <http://www.cnn.com/2008/US/06/04/human.trafficking/>

Kansainväliset kaivosyhtiöt ryöstävät paikallistalouksia

Metallien ja mineraalien kaivuulla on tunnettu kääntöpuoli, niiden aiheuttama "resurssikirous" paikallisyhteisöille useissa kehitysmaissa. Koska raaka-aineiden hinnat ovat nousseet huimasti, myös kaivosyhtiöiden ahneus on kasvanut. Yhä useammin suurien kaivosyhtiöiden intressejä tuetaan investoinnein ja kauppasopimuksin. Kaivokset kulkevat käsi kädessä köyhyyden kanssa: mineraalien vientiin erikoistuneissa vähiten kehittyneissä maissa on eniten köyhyyttä.

Lue artikkeli: <http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=42608>

Minimipalkat Kiinan Shenzhenissä nousevat - eivät elinkelpoisiksi

Korkea inflaatio on pakottanut viranomaiset nostamaan minimipalkkoja Kiinan vientiteollisuuskeskittymässä Shenzhenissä noin 20 prosentilla. Keskustassa minimipalkat nousevat heinäkuussa 1000 yuaniin (94 euroon) ja vapaatuotantoalueilla 900 yuaniin (84 euroon). Tämä riittää silti hädin tuskin kompensoimaan kiihtyvää inflaatiota ja ruoan hintojen nousua. Työntekijöiden on tehtävä yhä kohtuuttomasti ylityitä. Kiinan tehdastyöläisille minimipalkasta on tullut peruspalkka, vaikka sen pitäisi olla palkkaneuvottelujen lähtöpiste.

Lue artikkeli: <http://www.china-labour.org.hk/en/node/100258>

Kiinassa työelämän kiistat ovat lisääntyneet tänä vuonna huomattavasti, paikoin jopa moninkertaistuneet, raportoi Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK. Muutoksen taustalla on työntekijöiden oikeuksia laajentanut työlain säädännön uudistus. Lue artikkeli: <http://www.sask.fi/?x101252=141185>

Suomeenkin myyville tiikkiviljelmillä kuolonuhreja Indonesiassa

Indonesian tiikkiviljelmiä vaivaavat laajat sosiaaliset ongelmat. Niitä hallinnoivan valtionyhtiön Perhutanin metsänvartijat ovat äskettäin ampuneet kolme kyläläistä, raportoi Indonesian Maan ystävät WALHI. Perhutanin tiikkiä on yleisesti myynissä Suomessa. Ympäristöjärjestöillä on puutarhahuonekaluja myyvien kauppiaiden vastuullisuusluokitus. Parhaaseen vihreään luokkaan päässeet yritykset eivät myy tiikkiä.

Lue lisää: http://www.maanystavat.fi/tiedotus_artikkeli.php?aid=993&kid=0

YK:n yritysyhteistyö herättää arvostelua

Britannian pääministeri isännöi YK-kokousta, joka kannustaa yrityksiä köyhyyden vähentämistyöhön. Yritysten hyväntahtoisuus herättää kansalaisjärjestökentässä epäuskoa. Monikansalliset yhtiöt, esimerkiksi Coca-Cola, Microsoft ja Vodaphone, aikovat ottaa osaa köyhyyden vastaiseen toimintaan. Brittiläisen War on Want -järjestön mukaan osa samoista yrityksistä kuten Coca-Cola ja Wal-Mart ovat itse edistäneet köyhyyttä ja polkeneet ihmisoikeuksia kehitysmaissa.

Lue artikkeli: <http://www.kepa.fi/uutiset/6437/>

Laosiin rakennetut ja rakenteilla olevat padot rapauttavat ruokaturvaa

Kanadalainen tutkimus osoittaa, että Laosin tavoite tulla Kaakkois-Aasian suurimmaksi vesivoiman viejäksi vahingoittaa maan pienviljelijöitä ja ajaa nuoria naapuriin Thaimaahan etsimään parempaa elintasoja. Tuhansien ihmisten ruokaturva on heikentynyt merkittävästi vuosikymmen sitten rakennetun Theun Hinboun -padon vuoksi. Paikalliset asukkaat odottavat yhä korvauksiaan siitä. Myös uusien patojen kuten Don Sahongin rakentaminen Laosissa herättää huolta erityisesti Kambodžassa. Asiantuntijoiden mukaan vähäinenskin prosentuaalinen lasku Kambodžan kalansaaliissa merkitsee miljoonien dollarien menetystä.

Lue artikkelit: http://www.probeinternational.org/catalog/content_fullstory.php?contentId=6740&cat_id=14

http://www.probeinternational.org/catalog/content_fullstory.php?contentId=6802&cat_id=21
- Elektrowattin roolista Theun Hinboun -patohankkeessa, sen vaikutusten arvioinnista ja niihin liittyvistä ennakkovaroituksista myös <http://www.finnwatch.org/pdf/Mekong1.pdf>

Kauppakamari: "Kaupankäynti diktatuurin kanssa voi edistää demokratiaa"

Kansainvälisen kauppakamarin Suomen maajohtaja Timo Vuori kommentoi kiinnostavasti sellaisten yritysten arvostelua, jotka toimivat pahamaineisissa maissa kuten Turkmenistanissa:

"...entistä tiiviimpi, mutta harkittu kansainvälinen poliittinen ja taloudellinen yhteistyö ongelmavaltioiden kanssa kehittää paikallista hallintoa ja demokratiaa nopeammin kuin kauppasaarrot." (...)

"Yritysten tehtävänä ei ole ottaa kauppasuhteillaan kantaa siihen, onko Kenian, Kiinan, Myanmarin, Turkmenistanin, Valko-Venäjän tai Venäjän asiat poliittisesti kaikilta osin kunnossa. (...) Eri asia on sitten se, millaisten kaupallisten asiakkaiden kanssa - ja millaisin ehdoin - yritysten yleensä kannattaa asioida. Maine voi kärsiä, vaikka riskien hallinta toimisi ja asiat olisivat pykälien puolesta kunnossa. Tämän haasteen kanssa kansainvälistyvät suomalaisyrityksetkin joutuvat yhä useammin painimaan."

Lähde: Helsingin Sanomat, Vieraskynä, 17.4.2008

<http://www.hs.fi/paakirjoitus/artikkeli/Kaupank%C3%A4ynti+diktatuurin+kanssa+voi+edist%C3%A4%C3%A4demokratiaa/HS20080417SI1MA01nem>